

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת כי תשא

א. אברבנאל

פרק לא, פסוק יג': ולפי שהמחלל את השבת הוא מכחיש וכופר בהשארות הנפש ונצחיותה, לכן אמר על זה: "מחלליה מות יומת", שימיתוהו בית דין בסקילה כמו שעושיין למקלל אלהיו¹⁹. ולפי שאולי יאמר אדם שזה בלתי ראוי, כי בעוברו על אחת ממצוות התורה אינו הגון שיומת, כי אינו כעובד עבודת זרה שהוא מורד במלכו ובאלהיו. הנה מפני זה אמר עוד: "כי כל העושה בו מלאכה ונכרתה הנפש ההיא" וגו'. כלומר: הנה הגוף וכחותיו לא נבראו אלא להשלים את הנפש. ואם לא יגיע התכלית, יהיה בטל מה שקודם התכלית. ולכן, מי שנפשו המשכלת נכרתת מקרב עמה, להיותה נאבדת לגמרי, ולא תשוב לעולם השכלים אשר הם עמה ומולדתה, אין ראוי שיחיה כלל חיים גשמיים, אחרי שהם אינם אלא להשלים השכל. וכן ראוי שימות המחלל את השבת מיתה גופנית בסקילה, לפי שהעושה בו מלאכה הוא מת מיתה נפשית, והחיים הגשמיים אם כן הם לו לבטלה. וראוי שיומת על ידי בני אדם, ושיסירו בית דין את חייו ממנו, כיון שהוא אומר שאין לנפש השארות לעולם הבא. ולכן הוא דין ישר לסקול המחלל את השבת, ולא נמצא בזה בעובר על מצוה פרטית אחרת. וזה אצלי פירוש "ודלא יליף קטלא חייב" (אבות א, ג). רוצה לומר, שמי שלא ילמוד להשלים נפשו - ראוי להורגו, כי בזולת למוד למה לו חיים.

אלו

1. איך ולמה רואה כרסננו בחילוף שבת חומרה יתרה שיש להצניע באות?
2. למה בית דין חייבים להחיותו ולא מסתפקים באימתה בידי שמים?
3. "החייב העלוי להטלה" מה כוונתו ככך ומה התוצאות לכך?

* * *

ב. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק לא, פסוקים ב', יג':

3א. וברש"י: ... כל אכין ורקין מעוטים למעט שבת ממלאכת המשכן. וברבינו אין ברור אם למד כרש"י מ"אך" - מיעוט, או כדעת הרמב"ן שלמד זאת מסדר פשט הכתובים שאחר מלאכת משכן נכתבה שמירת שבת. ואולי יותר נכון לומר שפירש כבחי: 'מילת אך' כמו 'אכן', יאמר, הנה ציויתי לכם במלאכת המשכן אמנם את שבתותי תשמורו ולא תדחו את השבת מפני מלאכת המשכן. 4. שלדעת רבינו מציין את עצם הקשר בין ה' ובין ישראל ("ביני וביניכם"). שלא כדעת הראב"ע בפסוק יז. 5. ולא שיש כאן מצוה הבאה בעבירה, אלא מעיקרא דדינא פירכא, בלי שבת אין מקום לשכינה בישראל.

(יג) אך את שבתתי תשמרו. אך-על-פי שצויתי על מלאכת המשכן, מקום מקום את שבתתי תשמרו, ולא תדחו אותן בשבילה. פי אות הוא ביני וביניכם. ואם תקלקלו זה האות⁴, אין שום מקום לעשות משכן לשכני בתוכם⁵.

כי תשא

אלול

1. לכאורה מה הקושי כאן המצויק באור?
2. למה אין לדחות שמירת שבת עם הקמת המשכן?
3. כרננו מדגיש כי אין כאן מצוה הבאה בצבירה - אלא מהו שונה מהו?
4. מה הרציון בהסבר זה?

* * *

ג. בלוי יקר .

פרק לב' פסוק ב': [ב] ויאמר אלהם... פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם. כי אמר, אולי יהיו ביניהם קמצנים, או נשים המקפידים על תכשיטיהם וימנעו את בעליהן מלתן. והמה קחשו לאהרן, ויתפרקו כל העם נזמי הזהב אשר באזניהם של האנשים, ואמרו כי לקחום מן הנשים. ויצר אתו בחרט, והשליכו לאש להתיכו, שהרי כך אמר אהרן למשה:

"ואשליכהו באש ויצא העגל הזה", ובלי ספק שהגיד לו האמת. ואמר להם אהרן שאחר ההתכה יעשה להם צורה, והיה דעתו שלהוציא פלי למעשהו צריך הצורך להתעסק בו לפחות יום או יומים, וחשב שבתוך כך יבא משה. והערב רב עשו על ידי מכשפות שיצא העגל הזה מעצמו, ולא עשאו אהרן. ומה שאמר "ויעשהו עגל מסכה", לפי שנתעסק בהתכת הזהב, מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו. והראיה, שנאמר "ויקח את העגל אשר עשו", ולא נאמר 'אשר עשה'.

אלול

1. כרננו אחסא להקל על חומרת מצו אהרן, איך הוא "מכניס" זאת בדבריו?
2. "והט כחו לאהרן", מי ולא?
3. מה אמר להט אהרן ולא?
4. מה הוכחתו על אהרן עשה את הצד?

* * *

ד. מדרש רבה .

פרק לג' פסוק יג':

ו. דָּבָר אַחֵר: זְכוֹר לְאַבְרָהָם - לְמַה הַזְכִּיר שְׁלֹשֶׁת אַבּוֹת, אָמַר ר' לוי: אָמַר מֹשֶׁה: רַבּוֹן הָעוֹלָם, חַיִּים הֵם הַמֵּתִים? אָמַר לוֹ: מֹשֶׁה, וַעֲשִׂיתָ מִיָּזוּ! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: אִם אֵין הַמֵּתִים חַיִּים לְעֵתִיד לְבוֹא, יִפֶּה אֶת עוֹשֵׂה לָהֶם כָּל זֶה שֶׁתִּבְקֹשׁ, אָבֵל אִם חַיִּים הַמֵּתִים, מַה יֵּשׁ לָךְ לומר לְאַבּוֹת לְעֵתִיד לְבוֹא שֶׁיַּעֲמִדוּ אַבּוֹתֵיהֶם וַיִּבְקֹשׁוּ מִמֶּךָ הַבְּטָחָה שֶׁהַבְּטָחָתָם, מַה יֵּשׁ לָךְ לְהַשִּׁיבָם, לֹא כִּךָ הַבְּטָחָתָם שֶׁאַתָּה מְרַבֵּה בְּגִיהֶם כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וַעֲבָשׁוּ חֲבִיבֶיךָ לְכַלּוֹתָן? הָרִי: זְכוֹר לְאַבְרָהָם'.

אלול

1. כרננו מצביר את טענת משה כלפי הקב"ה כאצין ויכוח בין משה לבין הקב"ה, למה זה חשוב לו?
2. מה בדיוק היתה טענת משה כאן?
3. האם יש לכך תשובה בפסוקים?

* * *

ה. הכורם .

פרק לד' פסוק ט':

(ט) כִּי עִם קֶשֶׁה עֹרֶף, הַנִּרְחָם שְׂמַלְתָּ כִּי תִשְׁמַטַּת זַמְקוֹס חַע"פּוֹ. כְּמוֹ וּסְנַחַת נַעֲוִי כִּי רַצַּ הוּא (הַלֵּוֹס כ"ה, י"ח) כְּלוּמַד' תְּסַלַח לַעֲוִי חָף עַל סִי שְׂהוּחַ רַצַּ, כִּי שְׂמוֹ חוֹת וְזוֹר (זְרַחֲסִית ת' ו ט"ו). כִּי כְמוֹן כְּסַרְעִה (סס ת"ד, י"ח). וְכֵן כְּאִן יִלְךְ נַח חֲדוּנִי זְקַרְנֵנו חָף שְׂחַמְרָה רַחֲוִיתִי חֹת הַעַס הַזֶּה וְהַנֶּס עִם קֶשֶׁה עֹרֶף הוּא (לַעֲוִל ל"ז, ט'). וְהוּא לְרִיךְ לְהַזְכִּיר עֲנִינֵי הַקְּסִיּוֹת עֹרֶף סַלַח וַיִּקְדַּמְנוּ הַעַס לְוַמֵּר, חֵיךְ חַעֲלָה זְקַרְנֵכֶם וְהַעַס קֶשֶׁה עֹרֶף הוּא:

- אלות:**
1. לכאורה מה הקושי האפשרי בהליון אותו צריק להסביר?
 2. למה צריק היה כאן להזכיר זאת - על פי הפירוש של פרשניו?
 3. בצטט מה אחד של פרשניו כאן?

* * *

ו. אבן-עזרא . פרק לד' פסוקים לד', לה':

יש אומרים שהאור היה מתחדש בפני משה בכל עת, שהיה בא אל אהל מועד וידבר עם השם. והיה יוצא, והאור עומד כל זמן, שהיה מדבר אל בני ישראל דברי השם, ובכלותו ישים המסוה, שידע שיסור האור וישובו פניו כאשר היו. וזה יהיה גרעון למשה, אם יראו ישראל פניו בלי אור, על כן היה משיים המסוה. ובבאו לדבר אל השם ישים¹⁰⁴ המסוה לקבל האור. והגאון אמר, כי האור לא סר מפניו עד יום מותו, על כן לא כהתה עיניו. וזהו הנכון. רק אמר, כי טעם המסוה, בעבור שלא יפחדו ישראל בריבם זה עם זה¹⁰⁵. ולפי דעתי, כי שם המסוה, בעבור כבוד האור, שחדש השם בפניו, שלא יראוהו ישראל בכל רגע, רק כאשר ידבר אליהם דברי השם, ויסיר את המסוה בבואו אל אהל מועד, שידבר עם השם פנים בפנים, וזה טעם וכמה משה¹⁰⁶.

לה וראו. והנה טעם והשיב משה את המסוה. וכן עשה תמיד. וככה היה משפטו עם ישראל עד יום שאספו כבוד השם אליו, ולא נודע קבורתו בחמלת ד' עליו¹⁰⁷.

ברוך אשר בחר בו ושם רוח קדשו בקרבו.

אלות:

1. קרא שוב את הפסוקים, מה בדיוק הקושי כאן?
2. איך פרשניו מפיין את הנאמר כאן ומתי משה שם את המסוה?
3. מה ראו בני ישראל בפעם שם עם משה?
4. איך פרשניו מסיים כאן את דבריו?

* * *